

Täysistunto

Tiistai 10.6.2025 klo 14.00—19.38

6. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2025 vp
Toimenpidealoite TPA 17/2024 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 15/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 15/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Tämän meille esittelee valiokunnan puheenjohtaja Peltokangas. Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.45 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetulla lainsäädännöllä toteutetaan hallitusohjelman mukainen valtion aluehallintouudistus, joka on kuluva vaalikauden suurin valtiollinen rakenteellinen uudistus. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Uudistuksella perustetaan valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto sekä kymmenen alueellista elinvoimakeskusta. Samalla nykyisten kuuden aluehallintoviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja 15 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta päättyy. Ahvenanmaan valtionvirasto jatkaa toimintaansa Ahvenanmaan maakunnassa. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kolme uutta lakia: laki lupa- ja valvontavirastosta, laki elinvoimakeskuksista sekä työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta ja laki Ahvenanmaan valtionvirastosta. Yhteensä hallituksen esitys sisältää 290 lakiehdotusta ja on rinnakkaistekstit mukaan lukien 2 096 sivua pitkä. Myös hallintovaliokunnan mietintö on varsin mittava. Siinäkin, arvoisa rouva puhemies, on yli 700 sivua.

Hallintovaliokunta pitää valtion aluehallintouudistusta tärkeänä sekä ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallintovaliokunta on tehnyt vesilain ja ympäristönsuojelulain muuttamista koskeviin 43. ja 288. lakiehdotuksiin perustuslakivaliokunnan edellyttämät painavan yleisen edun käsitettä koskevat muutokset. Muut valiokunnan ehdottamat muutokset liittyvät pääosin lakiehdotusten tekniseen yhteensovittamiseen hallituksen esityksen antamisen jälkeen tehtyjen muutosten kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

Hallintovaliokunta ehdottaa uudistuksen seurantaan välttämättömänä ja ehdottaa hyväksyttäväksi seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa valtion aluehallintouudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista, uudistuksen toimeenpanon resurssien riittävyyttä ja vaikutuksia, erityisesti uudistuksen vaikutuksia lupaprosessien nopeuteen, sujuvuuteen ja ennakoitavuuteen, yleistä etua koskevan viranomaisen valitusoikeuden käyttöön sekä kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja antaa seurannan tuloksista ja havaituista kehittämistarpeista selvityksen eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2028 loppuun mennessä.”

Arvoisa rouva puhemies! Uudistuksessa ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia virastojen tehtäviä koskevaan aineellisoikeudelliseen lainsäädäntöön. Valiokunta korostaa kuitenkin, että aluehallintouudistuksen yhteydessä on mahdollista jatkaa normien purkamista ja yritysten hallinnollisen taakan keventämistä samalla, kun varmistetaan lupaprosessien sujuvuus ja ennakoitavuus uudessa rakenteessa. Lupa- ja valvontavirastoon kootaan aluehallintovirastojen, Valviran ja ely-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävät. Elinvoimakeskukset hoitavat puolestaan jatkossa nykyisten ely-keskusten tehtävät sillä osin kuin ne eivät siirry Lupa- ja valvontavirastolle. Lisäksi tehdään eräitä pienempiä tehtäväsiirtoja. Ahvenanmaan valtionviraston asema ja tehtävät säilyvät nykyisellään.

Hallintovaliokunta pitää uudistuksen tavoitteita kannatettavina. Valiokunta toteaa, että uudistus rajautuu valtion tehtävien uudelleenjärjestämiseen, ja tähdentää, ettei valtion ja kuntien, maakuntien tai hyvinvointialueiden välistä tehtäväjakoa tässä yhteydessä muuteta. Uudistuksen lähtökohtana on säilyttää virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto, jolla osaltaan varmistetaan tehtävien edellyttämä alueellisten erityispiirteiden tuntemus. Virastojen toimipaikkaverkostoa ei näin ollen ole tarkoitus uudistuksen yhteydessä muuttaa. Myöskään virkamiesten työskentelypaikat eivät lähtökohtaisesti muutu.

Perustettava Lupa- ja valvontavirasto on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka turvaa alueella vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista. Valiokunta toteaa, että tehtävien siirtäminen valtakunnalliseen virastoon merkitsee valtion virastorakenteen olennaista tiivistämistä, keskittämistä ja yhtenäistämistä. Uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteena on tuottaa palveluja nykyistä vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin, laadukkaammin ja saatavammiksi. Viraston rakenne selkeytyy erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa ja ympäristöasioissa. Viraston eri osa-alueiden asiantuntijuus ympäristöasioissa on hyödynnettävissä koko maassa niin lupa- kuin valvonta-asioissa ja mahdollistaa asiakkaalle yhden luukun ympäristölliset palvelut.

Ympäristölupien käsittelyyn liittyvien toimintojen kokoamisen myötä myös viranomaisten välisen koordinaation tarve vähenee ja prosessien kehittäminen helpottuu. Lupa- ja valvontaviraston perustaminen, sen toimeenpanohanke, sähköisen lupajärjestelmän kehittäminen ja hallituksen esitys liittyen ympäristöllisten asioiden yhden luukun asiointimahdollisuuteen muodostavat merkittävän kokonaisuudistuksen, joka yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa ympäristölupakäsittelyä.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosastolla on ehdotuksen mukaan yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yleisen edun valvontayksikkö. Hallintovaliokunta käsittelee mietinnössään laajasti yleisen edun valvontayksikköä ja erityisesti sille viraston päätöksiin ehdotettua valitusoikeutta. Hallintovaliokunta toistaa perustuslakivaliokunnan huomiota siitä, ettei perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

suntokäytännöstä ole johdettavissa velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvän viranomaisen ratkaisuja koskevaan muutoksenhakuoikeuteen.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että erityisla-keihin perustuva yleisen edun valvonta ja siihen nyt ehdotettu yleisen edun yksikön vali-tusoikeus voitaisiin järjestää perustellusti myös muuten kuin nyt ehdotetulla tavalla. Valio-kunta ei toisaalta pidä nyt ehdotettua sääntelyäkään säätämisyjärjestykseen vaikuttavalla ta-valla ongelmallisena muutoin kuin painavan yleisen edun määritelmän osalta. Hallintova-liokunta korostaa, että yleiseen etuun liittyvät kysymykset pyritään ratkaisemaan osana Lupa- ja valvontaviraston päätöksentekomenettelyä, jossa otetaan huomioon viraston laa-ja asiantuntemus. Valiokunta pitää tärkeänä, että tässä menettelyssä viraston sisäiset näke-mykset todennetaan kirjallisesti. Tarkoituksena on, että yleisen edun intressit ja asiantun-temus voidaan tuoda päätösten valmisteluvaiheessa esiin nykyistä sujuvammin ja moni-puolisemmin ennen päätöksentekoa ja päätöksenteon aikana. Tämän arvioidaan vähentä-vän merkittävästi viranomaisen muutoksenhaun kautta tapahtuvaa tarvetta yleisen edun valvontaan. Esitetyllä järjestelyllä ei myöskään arvioida olevan vaikutusta asioiden käsit-telyaikaan Lupa- ja valvontavirastossa.

Valiokunta painottaa alueellisen asiantuntemuksen tärkeyttä Lupa- ja valvontaviraston toiminnassa koko maan alueella. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksessa turvataan jatkossakin riittävän kattava toimipaikkaverkosto, sillä osa viraston tehtävistä edellyttää alueellista läsnäoloa.

Aluehallinnon uudistuksella ei tavoitella säästöjä, eikä sen myötä vähennetä henkilös-töä. Uudistus toteutetaan kuitenkin tilanteessa, jossa valtionhallintoon kohdistuu säästötoi-mia. Tuottavuusohjelman mukaiset säästöt ja myöhemmin tarkentuvat muut virastokohtai-set lisäsopeutussäästöt periytyvät siirtyvien tehtävien mukaisten määrärahojen suhteessa uudistuksessa perustettavien uusien virastojen toimintamenomomenteille.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta korostaa, että kielilainsäädännöstä johtuvat vel-voitteet virastolle eivät muutu ehdotetussa viranomaisrakenteen uudelleenorganisoinnis-sa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtakunnallisella Lupa- ja valvontavirastol-la ja alueellisilla elinvoimakeskuksilla on nykytilaan nähden paremmat edellytykset tarjo-ta palveluja kielellisiä oikeuksia turvaavalla tavalla. Valtakunnallinen Lupa- ja valvonta-virasto on kaksikielinen, toisin kuin osa nykyisistä aluehallintovirastoista. Valiokunta pi-tää tärkeänä, että kielellisten oikeuksien turvaamiseen kiinnitetään huomiota virastojen käytännön toimintaa järjestettäessä ja organisoitaessa.

Hallintovaliokunta tähdentää, että uudistuksen toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että valtion aluehallinnosta muodostuu sen tavoitteiden mukainen toimiva kokonaisuus. Jatkossa on tarkasteltava nyt toteutettavan rakenteellisen uudistuksen lisäksi eri toimijoi-den välisiä rajapintoja ja tarvittaessa muutettava toimimattomia rakenteita. Mietintöön jä-tettiin kaksi vastalauseita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

16.55 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten todettua, aluehallin-touudistus on kuluva vaalikauden suurin valtionhallinnon rakenteellinen uudistus. Uudis-tuksella perustetaan valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto sekä kymmenen alueellista elinvoimakeskusta. Uudistus tarjoaakin mahdollisuuksia normien purkamisen jatkami-seen, yhdenvertaisuuden lisääntymiseen ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

samalla, kun varmistetaan lupaprosessien sujuvuus ja ennakoitavuus uudessa rakenteessa. Nämä ovat kauan odotettuja ja kaivattujakin muutoksia.

Muutama huomio. Uudistuksen lähtökohtana on säilyttää virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto ja säilyttää viraston alueellinen läsnäolo koko maan kattavasti. Tavoitteena on muun muassa varmistaa tehtävien edellyttämä alueellisten erityispiirteiden tuntemus. Uudistuksen osalta todetaankin, etteivät virkamiesten työskentelypaikat lähtökohtaisesti tule muuttumaan ja että uudistuksella tavoitellaan vahvoja elinvoimakeskuksia, jotka tukevat alueiden elinvoimaa. Korostaisinkin näitä tavoitteita ja lähtökohtia. Niistä on ehdottoman tärkeää pitää kiinni. Meidän on huolehdittava, että maakuntien kesken säilyy tasapainoisuus erityisesti uusien elinvoimakeskusten henkilöstössä ja johdossa. Asia on tärkeä, jotta jokainen maakunta edunvalvonnallisista tavoitteistaan pystyy huolehtimaan myös jatkossa. Toimipaikkaverkoston näivettymisen estämiseksi on tärkeää, että perustettavat virat tai eläköitymisestä johtuvat virantäytöt suuntautuvat tasapuolisesti maakuntien välillä. Maakunnallisten toimipaikkojen säilyttäminen on keskeistä juuri alueellisten tuntemusten hyödyntämiseksi, alueiden erityispiirteiden tunnistamiseksi, sidosryhmien paremmaksi huomioimiseksi ja alueellisen työelämän kehittämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Aluehallintouudistus koskettaa myös tuhansia työntekijöitä. Kyse on siis myös työntekijöiden kannalta merkittävästä uudistuksesta. On tärkeää huomata, että uudistuksella ei kuitenkaan tavoitella henkilöstövähennyksiä. Toimipaikkojen säilyttämisen merkitys kuitenkin korostuu myös henkilöstön näkökulmasta. Uudistuksen tarkoituksena onkin, että tulevan Lupa- ja valvontaviraston henkilöstö jatkaa työskentelyä alueella, ja henkilöstön siirtymistä paikkakunnalta toiselle pyritään välttämään. Myös elinvoimakeskusten henkilöstön virkapaikkojen arvioidaan säilyvän pääsääntöisesti ennallaan. Tämä onkin tärkeää, jotta voimme turvata myös henkilöstön tyytyväisyyden ja hyvinvoinnin mutta toisaalta myös välttää työntekijöiden siirtymistä muihin organisaatioihin uudistuksen seurauksena.

Arvoisa rouva puhemies! Istun itsekin hallintovaliokunnassa, ja pidän erityisen tärkeänä tätä valiokunnan lausumaehdotusta siitä, että eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan tarkkaan muun muassa uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista sekä uudistuksen toimeenpanon resurssien riittävyyttä ja vaikutuksia etenkin lupaprosessien nopeuteen, sujuvuuteen ja ennakoitavuuteen. Kyseessä on merkittävän mittakaavan uudistus, jonka onnistuminen on tärkeää. Kuten toin ilmi, tavoitteiden toteutuminen on keskeistä muun muassa niin työntekijöiden kuin yksittäisten maakuntien toimivien prosessien ja elinvoimaisuuden kannalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, poissa. — Edustaja Jukkola.

16.59 Janne Jukkola kok: Arvoisa rouva puhemies! Pöydällä on valtion aluehallintouudistus, joka on tämän hallituskauden suurin hallinnollinen, rakenteellinen uudistus, ja kun sanon suurin, tarkoitan sitä aika kirjaimellisesti. Kyse on yli 2 000-sivuisesta lakipaketista, jonka vaikutukset näkyvät suoraan niin kansalaisille, yrityksille kuin Suomen huoltovarmuudellekin.

Tätä uudistusta on valmisteltu vuosikymmen. Nyt Orpon hallitus tekee sen, mitä aiemmat eivät uskaltaneet tai kysyneet tekemään. Nyt siivotaan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien hajanaisuutta ja kootaan ne yhteen valtakunnalliseen virastoon. Tämä ei ole vain hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

linnon uudelleenjärjestelyä, tämä on huoltovarmuuden vahvistamista, investointiympäristön vakauttamista ja tulevaisuuden kasvun rakentamista. Tämä on teko, joka tekee Suomesta entistä toimivamman ja turvatumman. Tässä ei huseerata vaan hoidetaan.

Lupa- ja valvontaviraston perustaminen tarkoittaa sitä, että kansalainen tai yritys voi tulevaisuudessa hoitaa lupa-asiansa yhdestä pisteestä: ei enää pallottelua viranomaiselta toiselle, ei enää arvaamista, kuka vastaa mistäkin. Näin säästetään aikaa, rahaa ja hermoja ja ennen kaikkea saadaan ratkaisuja ajallaan. Mutta uudistus ei saa jäädä vain paperille. On huolehdittava siitä, että tämä toimii myös siellä, missä elämä on — alueilla. Siellä, missä päätöksiä todella odotetaan, on varmistettava, että palvelut toimivat Kokkolasta Kajaaniin, Kurikasta Kuopioon. Ja kun yritys lähtee investoimaan, sen pitää päästä asioihin kiinni yhdestä ovesta, siitä niin sanotusta yhden luukun mallista. Sitä varten tämä uudistus on.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi ei voi rakentaa huoltovarmuutta vain helsinkiläisestä neuvottelupöydästä käsin. Me tarvitsemme toimivan hallinnon koko maahan. Vahva aluehallinto tarkoittaa vahvaa Suomea. Kun investoinnit puhtaaseen siirtymään, teollisuuteen ja puhtaan energian hankkeisiin etenevät, vahvistuu samalla huoltovarmuussuhteemme. Näin pidetään kone käynnissä ja leipä pöydässä. Tämä on uudistus, jossa yhdistyvät järki ja oikeudenmukaisuus. Teemme sen, mitä on luvattu: selkeytämme, sujuvoitamme ja rakennamme yhteistä hyvää.

Tämä uudistus ei myöskään ole mikään hallintohimmeli. Tämä on uudistus, jossa kansalainen saa palvelua, yrittäjä saa luvan ja yhteiskunta saa toimintavarmuutta. Tämä on juuri sellaista politiikkaa, jota luvattiin: reilua, selkeää, tulevaisuuteen katsovaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

17.03 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kaiken julkisen vallan toiminnan hyväksyttävyyden ehtona on paikallisen päätösvallan ylläpitäminen. Tällä hallituksen esityksellä heikennetään maakuntien mahdollisuuksia huolehtia alueensa elinvoimasta. Hallituksen esitys ei tue vahvoja paikallisia viranomaispalveluja, vaan jatkaa keskittävää politiikkaa. Päätöksiä tulevat enenevässä määrin tekemään henkilöt, joilla ei ole riittävää paikallistuntemusta. Aito alueellinen läsnäolo ja paikallistuntemus ovat edellytyksenä laadukaille ja saavutettaville viranomaispalveluille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan itäisessä Suomessa kolmen maakunnan tehtäviä ollaan keskittämässä yhteen elinvoimakeskukseen. Hämeen alueella ei ole osoitettu lainkaan päätoimipaikkaa. Myös Satakuntaa ollaan työntämässä reuna-alueeksi. Hallinnollisten toiminta-alueiden laajentuessa etäisyydet kasvavat, paikallistuntemus heikkenee ja yhteydenpito paikallisiin sidosryhmiin väistämättä vähenee. Aluekehittämislain mukaan alueiden kehittämisestä vastaa maakunnan liitto aluekehitysviranomaisena, jota valtionhallinnon on tarkoitus tukea. Hallituksen esitys muuttaa valtion, kuntien ja maakuntien työnjakoa. Elinvoimakeskuksille siirtyy aluekehittämisen tehtäviä, joita niillä ei nykyisellään ole ja jotka menevät päällekkäin maakuntaliittojen tehtävien kanssa. Elinvoimakeskusten tehtävissä tuleekin huomioida maakuntaohjelmien edistäminen.

Maakunnissa tehdään ohjelmia ja strategioita sekä kaavoja paikallistuntemukseen perustuen ja sitä hyödyntäen. Maakunnissa on runsaasti erilaisia sidosryhmiä ja kansalaisia yhteen kokoavia toimintaryhmiä ja neuvottelukuntia. Nyt on epäselvää, miten näiden paikallista tietoa, osaamista ja hyväksyntää lisäävien ja ylläpitävien toimintatapojen tulee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

käymään. Joka tapauksessa niiden asema tulee merkittävästi heikkenemään toimintojen keskittyessä voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan yleisen edun valvontayksikkö toimisi valtion Lupa- ja valvontavirastossa. Kyseessä on uusi toimija, jonka osalta on vaikea tunnistaa sen ympäristöoikeudellista lupajärjestelmää selkiyttävää, saati yksinkertaistavaa roolia. Hallituksen esittämässä mallissa samassa virastossa sekä myönnettäisiin lupia että tehtäisiin valituksia näistä luvista. Keskeinen kysymys on, miten turvataan yleisen edun valvontayksikön riippumattomuus ja puolueettomuus. Hallituksen esitys ei sulje pois tilannetta, jossa yleinen etu saa poliittisen tulkinnan. Miten ja kuka huolehtii näissä tilanteissa luvanhakijan edusta ja oikeusturvasta?

Yleisen edun valvontayksikön valitusmahdollisuuden pelkkä olemassaolo vaikuttaa lupaprosessin kulkuun, koska Lupa- ja valvontavirastossa on otettava huomioon se, että saman viraston toinen yksikkö voi valittaa päätöksestä. Sisäisen valitusmahdollisuuden sijaan tarvitaan nykyistä vahvempaa neuvontaa, jotta valituskierteeseen ei päädyttäisi. Hallituksen esityksestä käy ilmi, että perustuslakivaliokunta ei ympäristölakien osalta ole kohdistanut epäilyksiä viranomaisen muutoksenhakuoikeuden tarpeellisuuteen yleensä. Viranomaisen muutoksenhakuoikeus omiin päätöksiinsä heikentää asian käsittelyn asianmukaisuutta. Lisäksi vaarana on, että se laiskistaa asian selvittelyä ja valmistelua. Tavoitteena tulee olla, että ympäristöetu turvataan jo lupaharkinnassa osana laadukasta virkatyötä.

Arvoisa puhemies! Uuteen Lupa- ja valvontavirastoon perustettavan yleisen edun valvontayksikön toimintaa on arvioitava erityisesti luvituksen sujuvuuden ja toimintaympäristön ennakoitavuuden kannalta. Myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että yleisen edun valvontayksikön toimivaltasäännöksiä muun painavan yleisen edun määritelmän osalta on välttämätöntä selkeyttää ja täsmentää. Näillä tekijöillä on suuri merkitys luvituksen sujuvalle käsittelylle ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Tukes vastaa malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvistä viranomaistehtävistä. Tukes vastaa lisäksi kaivoslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaisten lupien myöntämisestä. Yleisen edun valvontayksikkö ei siten voi valittaa kaivosluvista, mikä jättää tilanteen valitettavan epäselväksi. Samaan aikaan Euroopan unioni painostaa jäsenmaita erilaisten vihreän siirtymän hankkeiden, mukaan lukien kaivoshankkeet, osalta nopeaan luvitukseen. Myös kaivosten ympäristövaikutuksiin liittyy painavia yleisiä etuja, joita hallituksen esitys ei ota huomioon.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta on kiinnittänyt huomiota ympäristö- ja vesitalouslupien hintoihin. Näitä vaikutuksia ei ole hallituksen esityksessä arvioitu, vaikka resurssien tarve tulee johtamaan hintojen nousuun. Lupien maksuperusteiden arvioinnissa on huomioitava maksun kohtuullisuus suhteessa ympäristölupavelvollisten erilaiseen maksukykyyn. Esimerkiksi maatalousyrittäjä ja suuri teollisuuslaitos ovat aivan eri asemassa niin toiminnan laajuuden kuin maksukykynsä suhteen. Myös ennakollisen ohjauksen maksullisuutta harkittaessa on maksutaso asetettava hakijasta riippuen sellaiseksi, ettei mahdollisuutta jätetä maksun vuoksi käyttämättä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

17.09 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelemme aluehallintouudistusta koskevaa hallituksen esitystä. Kyseessä on valtavan suuri hallinnollinen uudistus, jossa aluehallinto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

virastot ja ely-keskusten ympäristöasioiden vastuualueita sekä Valviran lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä kootaan uuteen perustettavaan valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Lisäksi nykyisten 15 ely-keskuksen pohjalta muodostetaan 10 alueellista elinvoimakeskusta. Uudistus koskee yhteensä noin 4 600:aa työntekijää.

Tämän esityksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Uudistus selkeyttää virastorakennetta ja tehtäväjakoa valtionhallinnossa, vähentää tehtävien päällekkäisyyttä ja mahdollistaa palveluiden tuottamisen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin.

Myös ympäristöhallinnon osalta uudistuksen tarkoitus on hyvä ja kannatettava: vahvistaa, sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä koko Suomessa. Ympäristöhallinnon keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon mahdollistaa luvanhakijoille ympäristöpalvelut niin sanotulla yhden luukun periaatteella. Tästä on oma hallituksen esitys vielä erikseen tulossa. Keskittämällä voidaan myös parantaa lupapäätösten laatua ja yhdenmukaisuutta sekä edistää ympäristöasioiden kokonaisvaltaista huomioon ottamista. Luvituksen sujuvoittamisessa on kuitenkin keskeistä varmistaa, että se ei johda ympäristönsuojelun tason heikentymiseen. Sujuva prosessi ja lupien nopea käsittely eivät saa tavoitteina ohittaa yleistä etua hyvän ympäristön tilan säilyttämisessä. Nyt näin uhkaa käydä, kun hallitus on rajaamassa viranomaisen oikeutta valittaa päätöksistä.

Tällä esityksellä ehdotetaan säädettäväksi, että viraston ympäristötehtäviä hoitavalla toimialalla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö. Aiemmin nämä valvontatehtävät ovat olleet ely-keskuksilla.

Vihreät pitävät hyvin perusteltuna uuteen Lupa- ja valvontavirastoon perustettavaa ympäristön yleisen edun valvonnan yksikköä. Riippumatonta yksikköä ja sille kuuluvaa muutoksenhakuoikeutta voidaan pitää ympäristöperusoikeuden yleisen edun valvonnan riittävän toteutumisen näkökulmasta välttämättömänä tässä hallintorakenteen muutoksessa. Ongelma on siinä, että tällä esityksellä yksikön muutoksenhakuoikeutta ollaan rajaamassa ja se heikentäisi ympäristöperusoikeuden yleisen edun valvonnan toteutumista nykyisestä. Esityksen mukaan yleisen edun valvonnan yksiköllä olisi oikeus valittaa Lupa- ja valvontaviraston tekemästä päätöksestä, jos se on tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai muun näihin rinnastettavan painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamiseen liittyvien merkittävien oikeuskysymysten selventämiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi. Tämä rajoittaisi viranomaisen muutoksenhakuoikeutta, mikä voisi heikentää yleisen edun toteutumista ympäristöasioissa. Termejä ”painava yleinen etu” ja ”merkittävä oikeuskysymys” voidaan myös pitää ongelmallisina, koska ne ovat tulkinnanvaraisia.

Kuten hallituksen esityksen perusteluistakin ilmenee, ely-keskukset ovat käyttäneet nykyistä rajaamatonta muutoksenhakuoikeutta hyvin harkiten ja perustellusti. Valitusoikeuden rajaamista ei siten voida uskottavasti perustella sillä, että pyritään korostamaan muutoksenhakuoikeuden käyttämisen erityislaatuisuutta. Vuosina 2019—2022 ely-keskukset hakivat muutosta vain hieman yli yhteen prosenttiin aluehallintovirastojen antamista ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista päätöksistä. Ympäristön edun turvaamiseksi ympäristöasioissa valitusoikeutta ei tulisi kaventaa nykyisestä. Riippumaton yleisen edun valvonnan yksikkö ja sille kuuluva rajaamaton valitusoikeus on ympäristönsuojelun hyvän tason varmistamisen kannalta tässä uudistuksessa välttämätön.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana sosiaali- ja terveystoimialan sekä varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan viran-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

omaisrakenne selkiytyy, kun kuuden aluehallintoviraston ja yhden keskusviraston tilalle tulee yksi valtakunnallinen viranomais. Uudistuksen nopea voimaantulo ja riittämättömät resurssit voivat kuitenkin vaarantaa muutosten asianmukaisen toteuttamisen ja sillä tavoiteltujen hyötyjen saavuttamisen. Myös varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja tehokkaan valvonnan toteuttaminen edellyttävät riittäviä henkilöstövoimavaroja erityisesti siirtymävaiheessa, jotta toimintaa haittaavia katkoksia ei pääse syntymään.

Tämä aluehallintouudistus toteutetaan tilanteessa, jossa valtionhallintoon kohdistuu merkittäviä säästötoimia. Vaarana on, että voimavarat eivät riitä tehokkaaseen valvontaan, yleisen edun turvaamiseen ja palveluiden saatavuuden varmistamiseen. Siksi on tärkeää, että uudistuksen vaikutuksia ja tavoitteiden toteutumista seurataan ja ryhdytään tarvittaessa toimiin riittävien voimavarojen varmistamiseksi yleisen edun ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi. Tästä teen lausumaesityksen asian toisessa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Tosiaan vaikka tämä uudistus on sinänsä kannatettava, on todella valitettavaa ja huolestuttavaa, että muutoksenhakuoikeutta rajaamalla ollaan vaarantamassa ympäristöperusoikeuksien toteutumista. Siksi vihreät jätti hallintovaliokunnassa asiaan pykälämuutosvastalauseen, ja teenkin nyt tämän vastalauseen 2 mukaiset muutosehdotukset, joille toivon tässä salissa kannatusta, jotta ympäristöperusoikeudet voidaan uudistuksessa turvata.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

17.15 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tänään eduskunnassa on käsittelyssä suuri kokonaisuus, valtion aluehallinnon uudistus. Kyseessä on hallituskauden merkittävin hallintorakenteellinen uudistus, jolla rakennetaan uutta toimintatapaa koko maahan. Tavoitteena on yksinkertaisesti rakentaa parempaa palvelua, sujuvampaa hallintoa ja tehokkaampaa viranomaistyötä koko Suomessa. Haluamme vahvistaa talouden kestäväää kasvua yhdenmukaistamalla lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä sujuvoittamalla prosesseja ja palveluja.

Arvoisa puhemies! Uudistuksessa selkeytetään hallintoa. Nyt käsiteltävänä olevan aluehallintouudistuksen keskeiset toimijat ovat tulevaisuudessa Lupa- ja valvontavirasto, LVV, sekä alueelliset elinvoimakeskukset. Näistä ensimmäinen kokoaa yhteen hajanaisia lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Sen avulla vahvistetaan ratkaisukäytäntöjen yhtenäisyyttä, lyhennetään käsittelyaikoja ja parannetaan asiakaskokemusta. LVV toimii jatkossa muun muassa ympäristö-, sosiaali- ja terveys- sekä työsuojeluasioissa. Jäljemmät alueelliset elinvoimakeskukset puolestaan kokoavat nykyisten ely-keskusten tehtäviä. Niiden rooli vahvistuu kehittäjinä ja rahoittajina. Keskukset tukevat alueiden kansainvälistymistä, elinkeinoja ja osaamista. Ne toimivat jokaisessa maakunnassa, alueellisuus on niiden toiminnan ytimessä.

Hallintovaliokunta onkin korostanut, että elinvoimakeskukset voivat parhaimmillaan muodostaa palvelupolun maakunnasta maailmalle, ja juuri siihen me tähtäämme. Suomesta on entistä helpommin ylettävä myös maailmalle. Kaiken uudistuksen keskellä tärkeintä on, että asiakaslähtöisyys on näkyvämpää ja arvokkaampaa kuin lopullinen organisaatio-kaavio. Palvelut on rakennettava käytännön tarpeista, ei kaavakuvista käsin.

Arvoisa puhemies! Tässä uudistuksessa ei siirretä tehtäviä kunnille eikä leikata henkilöstöä. Kyse ei ole säästöleikkurista vaan toimintatapojen uudistamisesta. Nyt vahvistam-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

me neuvontatehtäviä, sillä avun tarjoaminen selkeästi, yhdenmukaisesti ja asiakaslähtöisesti tulee olemaan uudistuksen keskiössä. Uusi hallinto ei ole vain lupakone vaan kumppani, joka tukee hakijaa ja neuvoo etukäteen. Erittäin tärkeää uudistuksessa on myös maksuperusteiden huomioiminen, sillä pientuottajien ja suurten toimijoiden välinen ero pitää nähdä.

Tämä uudistus on ollut kauan odotettu, ja nyt hallitus vie uudistuksen viimein maaliin. Kyse ei ole vain hallinnosta vaan sujuvammasta Suomesta — Suomesta, jossa investointi ei pysähdy paperipinoon, Suomesta, jossa viranomainen on selkeä, tavoitettava ja asian-tunteva.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on tärkeä, selkeä ja hyvä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

17.19 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys valtion aluehallintouudistuksesta, joka on tämän vaalikauden merkittävin valtionhallinnon rakenteellinen uudistus. Uudistus on askel kohti selkeämpää, tehokkaampaa ja kansalaisläheisempää hallintoa. Se purkaa päällekkäisiä rakenteita ja luo synergiaetuja, jotka parantavat palveluiden laatua ja resurssien käyttöä. Vaikka suoria säästöjä ei tavoitella, uudistus antaa rakenteellista joustavuutta, joka on välttämätöntä taloudellisesti haastavina aikoina.

Uudistus perustaa valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston sekä kymmenen alueellista elinvoimakeskusta, jotka korvaavat nykyiset aluehallintovirastot, Valviran ja ely-keskukset. Tämä selkeyttää lupa- ja valvontakäytäntöjä ja sujuvoittaa prosesseja, mikä on erityisen tärkeää yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi. Yhden luokun periaate ja digitaaliset ratkaisut helpottavat yrittäjien arkea ja vahvistavat investointiympäristöä. Alueellinen osaaminen ja toimipaikkaverkosto säilyvät, mikä varmistaa paikallisten tarpeiden huomioimisen ja tukee yritystoiminnan edellytyksiä.

E erityisen tärkeää on alueellisen varautumisen vahvistaminen. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa tiivis yhteistyö yritysten, kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä on kriittistä. Uudistus mahdollistaa alueellisen varautumisen koordinaation ja tehokkuuden parantamisen erityisesti kriisi- ja poikkeusoloissa. Tämä lisää turvallisuutta ja luottamusta yhteiskuntamme toimintakykyyn.

Henkilöstön näkökulmasta uudistus on hallittu. Virat säilyvät ja resurssit kohdennetaan entistä paremmin. Tämä antaa virkamiehille mahdollisuuden keskittyä tehtäviinsä jatkuviin uudistusten sijaan. Digitaalisten palveluiden kehittäminen parantaa palveluiden saatavuutta ja vähentää asiointiin kuluva-aikaa, mikä hyödyttää sekä kansalaisia että yrityksiä arjessa. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on opastus ja neuvonta yhteisestä kumppanuudesta asioiden sujumiseksi.

Juuri viime viikolla osallistuin itäisen Suomen aluehallintouudistuksen tilaisuuteen, jossa tätä esitystä pidettiin myös hyvänä.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen onnistuminen edellyttää huolellista seurantaa ja tarvittaessa nopeita korjauksia. Näin varmistamme, että uudistus palvelee kansalaisia, yrityksiä ja alueita parhaalla mahdollisella tavalla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

17.22 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Valtion aluehallintouudistus on tämän hallituskauden suurin hallinnon uudistus. Sen tavoitteena on tukea talouden kestävää kasvua yhdenmukaistamalla lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä sujuvoittamalla prosesseja ja palveluja. Uudet virastot kokoavat yhteen nykyisiä tehtäviä ja selkeyttävät hallinnollista jakoa. Uudistuksessa kerätään eri lupa-, ohjaus- ja valvonta-asioita yhteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Lupa- ja valvontavirasto yhdistäisi aluehallintovirastojen ja Valviran tehtäviä sekä ympäristö- ja luonnonvaratehtäviä ely-keskuksista, ja elinvoimakeskuksille jäisivät ely-keskuksen muut tehtävät.

Muutos parantaa asiantuntemuksen hyödyntämistä ja yhdenvertaisuutta. Uudistuksen myötä pullonkaulat poistuvat, kun tehtäviä voidaan ohjata valtakunnallisesta työjonosta asiantuntijoille alueesta riippumatta. Tämän myötä asioiden käsittelyajat lyhenevät ja ratkaisuja voidaan ennakoida paremmin ratkaisukäytäntöjen yhtenäistyessä.

Hallintovaliokunnassa katsoimme erittäin tärkeäksi sen, että Lupa- ja valvontavirasto toimii jatkossa lupaviranomaistehtäviensä ohella myös neuvontaorganisaationa. Tämä on keskeistä, sillä se mahdollistaa sen, että lupahakemuksissa on mahdollisimman vähän puutteita eikä niitä jouduta täydentämään. Toimivat enakkopäätökset ja niiden kaltaiset käytännöt luovat yrityksille myöskin ennakoitavan toimintaympäristön, mikä on välttämättä elinvoimaisen liiketoiminnan ja ympäristönsuojelun yhteensovittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Muutoksenhakuoikeutta on rajattu nykyiseen verrattuna siten, että muutoksenhaku kytkeytyy painavaan yleiseen etuun tai oikeuskäytännössä erityisen merkittäviin tilanteisiin. Tämä rajausta takaa sen, että Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston päätöksissä otetaan jatkossakin huomioon yleinen ympäristöetu, mutta samalla ehkäistään tarpeettomat ja byrokraattiset valitukset. Yleiseen etuun liittyvät kysymykset pyritään ratkaisemaan jo Lupa- ja valvontaviraston päätöksentekomenettelyn yhteydessä hyödyntäen viraston laajaa asiantuntemusta. On tärkeää, että viraston sisäiset näkemykset dokumentoidaan kirjallisesti, jotta päätöksenteko on myös läpinäkyvää ja perusteltua. Tämä mahdollistaa sen, että yleisen edun intressit ja asiantuntemus voidaan tuoda esiin jo päätösten valmisteluvaiheessa sujuvammin ja monipuolisemmin, mikä puolestaan vähentää muutoksenhaun tarvetta.

Saadun selvityksen mukaan aluehallintovirastot ovat vuosina 2019–2022 antaneet noin 4 200 ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaista päätöstä, joista ely-keskukset ovat hakenneet muutosta vain hieman yli yhdessä prosentissa tapauksia. Uudistuksen myötä tämän muutoksenhakutarpeen arvioidaan edelleen vähentyvän, mikä kertoo hallinnon sujuvuuden ja päätösten ennakoitavuuden paranemisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee elinvoimakeskuksiin, hallintovaliokunnan kuulemisten perusteella voidaan sanoa, että oikein toteutettuna uudistus mahdollistaa tehokkaan kansainvälistymisen palvelupolun maakunnista aina maailmalle asti. Samalla meidän on kuitenkin oltava tietoisia siitä, että Suomessa on parhaillaan käynnissä kolme suuren mitaluokan hallintouudistusta, jotka kaikki liittyvät yrityspalveluihin: vienninedistämisen Team Finland -uudistus, valtion aluehallintouudistus sekä TE-palveluiden uudistus. Näissä uudistuksissa on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota palveluiden sisältöön ja sujuvuuteen pelkkien hallintorakenteiden sijaan. Asiakaslähtöisten palveluiden toteuttaminen niin, että eri toimijoiden palvelut muodostavat tehokkaan ja toiminnallisen kokonaisuuden, on välttämättä. Kuntiin kohdistuu edelleen useiden eri viranomaisten ohjausta erityisesti ympäristöasioissa, ja tämän takia normien purkamista ja hallinnon keventämistä tulee jatkaa myös näillä alueilla, jotta kuntien työ kuormittuu vain kohtuullisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

Tarkoituksena on luoda monialainen ja vahvempi valtion aluehallinto, joka keskittyy alueiden ja asiakkaiden tarpeisiin. Valtion aluehallintouudistuksen tavoitteena on siis selkeyttää aluehallinnon rakennetta ja parantaa sen toimivuutta. Uudistuksen myötä lainsäädäntö päivitetään vastaamaan paremmin nykyisiä ja tulevia tarpeita. Palveluiden tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden odotetaan parantuvan. Tämä on tärkeä uudistus ajassa, jossa resurssit ovat niukat ja haemme keinoja talouden kasvulle. Tämän vuoksi on myös tärkeää, että uudistusten keskeisten tavoitteiden toteutumista seurataan, kuten hallintovaliokunnan lausumassa esitetään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

17.27 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan merkittävä hallinnon uudistus Suomessa, ja tähän alkuun haluan todeta sen, että se on perusratkaisultaan erittäin kannatettava, sillä on erittäin tärkeät tavoitteet vahvistaa talouden kestävästä kasvua ja myös varautumista, kuten ollaan edellisistä puheenvuoroista huomioitu kuultu. Erityisesti hallintovaliokunnan puheenjohtajiston puheenvuorot ovat kuvanneet kattavasti uudistuksen laajuutta ja merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että tämän Lupa- ja valvontaviraston kautta yhdenmukaistetaan lupa- ja valvontakäytäntöjä Suomessa ja sujuvoitetaan toivottavasti lupaprosesseja. Suomessa on miljardiluokan verran investointeja odottamassa erilaisissa lupaprosesseissa, ja nämä investoinnit pitää saada luvitettua ja siten vauhdittamaan Suomen talouskasvua.

Puhemies! Se, minkä takia pyysin tämän puheenvuoron ja halusin tulla tänne puhumaan, liittyy tämän esityksen valmisteluun ja erityisesti hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin. Tästä esityksestä löytyy nimittäin semmoinen yksityiskohta, itse asiassa aika merkittäväkin sellainen, jonka johdosta voidaan pohtia ja pysähtyä kysymään, missä määrin lakiesitysten virkavalmistelussa esitetyillä näkemyksillä jonkin muutoksen, lainmuutoksen, perustuslainmukaisuudesta voi olla vaikutusta siihen, millaiseksi se esitys lopulta muotoutuu ja millaisena se täältä eduskunnasta aikanaan säädetään.

Kyse on siis tämän yleisen edun valvontayksikön asemasta tässä Lupa- ja valvontavirastossa ja erityisesti tälle yleisen edun valvontayksikölle annetusta valitusoikeudesta. Kuten edellä puheenvuoroista on käynyt ilmi, tämä yleisen edun valvontayksikön valitusoikeus viraston omista päätöksistä, siis saman viranomaisen päätöksistä, on rajatumpi kuin voimassa olevassa laissa turvattu yleisen edun valvonnan valitusmahdollisuus. Eli suhteessa nyky lakiin tässä hallituksen esityksessä ja myös hallintovaliokunnan mietinnössä nämä valitusperusteet rajautuvat.

Kuitenkin tässä hallituksen esityksen säätämisyjärjestysjaksossa on todettu seuraavasti: ”Ympäristöperusoikeuden takaaminen edellyttää yleisen edun valitusoikeutta myös Lupa- ja valvontaviraston omista päätöksistä.” — Tämä oli siis suora sitaatti. — Siis hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on katsottu, että Suomen perustuslaki vaatii, että tällä yleisen edun valvontayksiköllä tulee olla valitusoikeus saman viranomaisen eli tämän Lupa- ja valvontaviraston omista päätöksistä. Sitten tämä esitys on arvioitu perustuslakivaliokunnassa, ja katsotaan, mitä perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan tämän lakiesityksen perustuslainmukaisuudesta totesi. Perustuslakivaliokunta totesi, että tämä lakiesitys on totta kai merkityksellinen perustuslaissa turvatun ympäristöperusoikeuden kanssa eli perustuslain 20 §:n kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

No, sitten perustuslakivaliokunta on lausunnossaan avannut, mitä siinä ympäristöperusoikeudessa perustuslaissa tarkalleen ottaen säädetään: perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Perustuslain esitöissä on todettu, että tämä säännös toteutuu muun lainsäädännön tuella ja välityksellä. Lisäksi perustuslain esitöissä on todettu, että tämä on julkisuudenomainen säännös — se on toki perustuslakivaliokunnan käytännössä sittemmin saanut myös normiluonnetta vahvemmin.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on avannut, että perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädetään julkiselle vallalle velvoite pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Edelleen perustuslakivaliokunta on nostanut esille, että tämä säännös on tarkoitettu vaikuttamaan ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan.

No, jo pelkästään lukemalla nämä perustuslain säännökset voidaan päätellä se seikka, jonka perustuslakivaliokunta seuraavaksi lausunnossaan totesi: ”Lainsäätäjällä on laaja harkintavalta siinä, miten perustuslain 20 §:n mukaiset vaatimukset lainsäädännössä turvataan.” Esimerkiksi tästä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin sisältyvästä julkiseen valtaan kohdistuvasta velvollisuudesta ei voida johtaa velvollisuutta hallinnon järjestämiseen tai viranomaisrakenteiden muotoamiseen tietyllä tavalla. Sama koskee perustuslakivaliokunnan mukaan myös yleisen edun huomioon ottamisen järjestämistä.

Nythän on niin, että tämä yleinen etu otetaan huomioon siten kuin kussakin sektorilaissa säädetään. Siis kussakin sektorilaissa säädetään tietyt luvan myöntämisen edellytykset, ja niiden perusteella sitten lupaharkintaa suorittava viranomainen myöntää luvan tai jättää luvan myöntämättä. Eli jo niissä sektorilakien aineellisissa säännöksissä on jo otettu tämä yleinen etu huomioon.

Sen lisäksi perustuslakivaliokunta totesi nimenomaisesti, että perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ei ole johdettavissa velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvää viranomaisen ratkaisuja koskevaan muutoksenhakuoikeuteen.

Eli tällaista näkemystä, joka hallituksen esityksen säätämisperusteluuihin oli kirjattu, että perustuslaki edellyttää yleisen edun valvontayksikön muutoksenhakuoikeutta, ei löydy perustuslaista, ei löydy perustuslain esitöistä eikä löydy perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä. Silti siellä säätämisperusteluissa näin lukee.

Tähän haluan nyt kiinnittää valmistelun huomiota ministeriöissä. Kun säätämisperusteluja kirjoitetaan, niin niissä tulee asianmukaisesti kuvata perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö ja oheistaa ne asianmukaisilla viittauksilla tähän perustuslakivaliokunnan käytäntöön. Tällä on merkitystä tosiaan sen takia, että voi käydä niin, että jos hallituksen esityksessä esitetään semmoisia näkemyksiä tai teorioita, jotka eivät perustu perustuslakivaliokunnan käytäntöön tai perustuslain säännöksiin, niin se saattaa sitten ohjata valmistelua ja viime kädessä tosiasiallisesti kaventaa lainsäätäjän harkintavaltaa täällä eduskunnassa.

Lausun vielä ehkä myöhemmin muutaman sanan siitä, että itse asiassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan tällainen viranomaisen valitusoikeus sen omasta päätöksestä on jossain määrin ongelmallinen perustuslain kannalta, nimittäin perustuslain 21 §:ssä turvatun hyvän hallinnon takeiden kannalta. Eli perustuslaki ei vaadi yleisen edun valvontayksikön valitusoikeutta, vaan päinvastoin se on jossain määrin ongelmallinen perustuslaissa turvattujen oikeuksien kannalta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen.

17.35 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten tässä aiemmin on jo todettu, tämän hallituksen esityksen tavoite on lupa-asioiden yhdenvertaistaminen, niiden saaminen tehokkaammaksi ja laadukkaammaksi ja myös ympäristön ohjaus ja valvontatehtävien sujuvoittaminen. Nämä ovat kaikki kannatettavia tavoitteita, aivan kuten se, että kun näitä viirastoja yhdistetään, niin se selkeyttää virastorakennetta ja tehtävänjakoa valtionhallinnossa, vähentää tehtävien päällekkäisyyttä ja mahdollistaa palvelujen tuottamisen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin. Sen takia tämä uudistus on varsin perusteltu ja kannatettava.

Niin kuin edellä on tullut esille, tähän liittyy monia eri hallinnonaloja. Täällä on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan viranomaisrakenteen selkeyttämistä, yhden keskusviraston tilalle tulee yksi valtakunnallinen viranomainen, ja myös varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta laillisuusvalvonnan ja ohjauksen keskittämisellä voidaan edistää lupa- ja valvontatoiminnan, käsittelyprosessien sekä tulkinta- ja ratkaisukäytäntöjen valtakunnallista yhdenmukaisuutta, ja nämä ovat kaikki erittäin hyviä.

Kaikkein eniten tämä koskee ympäristöhallintoa. Siellä tapahtuu merkittävimpiä muutoksia, kun Lupa- ja valvontavirastoon koottaisiin pääasiassa nykyisten aluehallintovirastojen ja ely-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvat tehtävät ja taas ely-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävistä luonnon monimuotoisuuden edistämis- ja rakennusperinnön hoitoavustuksiin liittyvät tehtävät sekä alueidenkäytön, vesien- ja merenhoidon toimeenpanon edistämis- ja neuvontatehtävät siirtyisivät elinvoimakeskukseen, joita todellakin olisi ympäri maata vastaavalla tavalla kuten nyt ely-keskuksia.

Tämä ympäristöhallinnon keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon mahdollistaisi luvanhakijoille ympäristöpalvelut niin sanotun yhden luukun periaatteella. Tämä on äärimmäisen hyvä ja kannatettava tavoite. On hyvä, että toiminnanharjoittajalla on selkeä yksi luukku, missä hän voi toimia, ja viranomaiset sitten sen luukun takana ikään kuin tekevät tarvittavat lupapäätökset. Mutta siinä mielessä olisin toivonut, että tässä uudistuksessa olisi si menty vielä pidemmälle, koska nythän kaivosten luvitus jää tästä ulkopuolelle. Kaivokset tarvitsevat sekä kaivoslupan että ympäristölupan, ja näitä ei ole nyt sisällytetty tähän tulevaan Lupa- ja valvontavirastoon, vaan kaivosluvut jäävät edelleen Tukesille, kun taas ympäristöluvat siirtyvät tähän uuteen virastoon. Tämä on siinäkin mielessä mielestäni huono valinta, koska viime kaudella, kun täällä kaivoslakia uudistettiin, eduskunta jätti siitä lausuman, jossa nimenomaisesti edellytettiin, että näitä kaivosten lupaprosesseja pitäisi ympäristölupan ja kaivoslupan osalta saada enemmän yhteen. Tässä olisi ollut nyt paikka se tehdä, mutta valitettavasti nämä luvat jäivät nyt sitten eri luukkuihin.

Sitten niitä huolia, mitä tässä käsittelyn kuluessa on noussut, on tietysti se, miten varmistamme, että ne lupien edellytykset edelleen säilyvät tiukkoina ympäristön osalta elikkä että lupia ei höllennetä, vaikka lupia nyt käsitelläänkin yhdessä paikassa ja yhtäaikaaisesti. Tietysti tässä lakiesityksessä sinänsä ei ole muutoksia tähän, vaan ajatus on, että ne lup ehdot sellaisenaan säilyvät kuten ennenkin.

Toinen iso huoli, mikä on ollut, on tietysti resurssit. Tämä laki sinänsä ei ole säästölaki, tällä ei tavoitella säästöjä, mutta nämä eri virastot, jotka nyt menevät yhteen, ovat tällä hetkellä kaikki valtaviin sopeutustoimien alaisia. Nyt kun meillä, niin kuin tiedämme, on tällä hetkellä samanaikaisesti monenlaisia erilaisia vihreän investoinnin hankkeita odotta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

massa tai niitä suunnitellaan Suomeen — ja myös sen tyyppisiä hankkeita, mitä täällä ei ole aiemmin ollut — niin se vaatii valtavasti uudentyyppistä asiantuntemista ja osaamista myös luvittajalta. Ja kun resurssit samanaikaisesti vähenevät, niin on ihan aito huoli siitä, miten me voimme varmistaa, että lupaprosessit ovat sujuvia, ne ovat laadukkaita ja niissä varmistetaan se, että ympäristöhaitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi, niin kuin tietysti kaikessa toiminnassa meidän tulisi varmistaa.

Sitten täällä on jonkun verran käyty keskustelua tästä yleisestä edusta ympäristöön liittyen, ja on äärimmäisen tärkeää, että tämä yleisen edun yksikkö tulee tähän mukaan. Se on tärkeää. Ehkä sillä tavoin arkikielessä voi kuulostaa ihmeelliseltä, minkä takia meillä on tällainen systeemi, että viranomainen voi ikään kuin valittaa omista päätöksistään, mutta kun miettii, ketä se viranomainen siinä ikään kuin edustaa — se edustaa sitä puhdasta ilmaa, puhdasta vettä, ympäristön hyvää laatua, maisemaa, kulttuuriympäristöä, sitä kaikkea, mitä ympäristö meille kaikille tarjoaa — niin on tärkeää, että tätä yleisen edun näkökulmaa pidetään vahvasti esillä ja tarvittaessa sitten siitä voi jopa viranomainen valittaa. Niin kuin tässä monissa aiemmissa puheenvuoroissa on tullut esiin, tälläkin hetkellä tämäntoinen muutoksenhakuoikeus on. Sitä viranomainen käyttää hyvin harkitusti ja hyvin perustellusti, ja valtaosa näistä muutoksista, mitä viranomainen hakee, myös menestyy oikeudessa, niin että siinä mielessä ne ovat hyvin perusteltuja. Siinä mielessä pidän valitettavana, että tätä tässä kohtaa heikennetään. Se ei ole hyvästä ympäristöstä huolehtimisen näkökulmasta viisasta.

Todellakin noin isossa kuvassa tämä laki on varsin kannatettava, mutta tietyt huolet tässä meillä on, ja sen takia kannatankin edustaja Elon aiemmin tekemiä pykälämuutosesityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

17.42 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olemme jälleen sen äärellä, että Suomessa valtion keskushallintoa uudistetaan. Tätähän on Suomessa harrastettu aina vuodesta 1635, kun kuningas Gustaf II Aadolf oli valmistellut pitkään hallitusmuodon muutosta, tosin ehti kuolla ennen kuin se tuli voimaan. Tämän muutoksen myötä valta keskittyi kuninkaalle ja Tukholman keskushallinnolle. Näin tulee valitettavasti nykypäivään asetettuna tässäkin uudistuksessa käymään.

Tämän uudistuksen tavoitteet ovat kaikin puolin kannatettavia. Keskusta tukee näitä tavoitteita, esimerkiksi lupaprosessien sujuvoittamista, niin sanottua yhden luukun mallia. Myös meidän mielestämme palvelujen tuloksellisuutta, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta tulisi parantaa. Nyt kuitenkin vaikuttaa siltä, että tässä on monin tavoin käymässä aivan toisella tavalla kuin Petteri Orpon hallitusohjelman henki on ja mikä on hallituksen tavoite ollut tätä uudistusta käyntiin laitettaessa. Meillä on keskustan eduskuntaryhmän osalta tästä useita eri huolia.

Esimerkiksi nostan esiin aluekehitysviranomaisten eli käytännössä kuntapohjaisten maakunnan liittojen roolin ja sen, miten se tulee tulevaisuudessa asettumaan. Tässä lakiehdotuksessa ei juurikaan siihen kiinnitetä huomiota. No, nythän näitä elinvoimakeskuksia olisi jatkossa vain kymmenen, joten alueellinen eriytyminen Suomessa suhteessa maakuntien liittoihin tulisi kasvamaan, ja mahdollisesti hallitukselle saattaisi tulla kiusaus myös järjestää esimerkiksi EU-rakennerahastoasioiden hallinto aivan uudella tavalla. Tämä tuli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

si heikentämään maakunnallista itsehallintoa, suomalaisten äänestäjien alueille valitsemien päättäjien mahdollisuuksia päättää keskeisistä elinvoima-asioista.

Kysyin hallintovaliokunnan kuulemisessa, mikä on tyypillisin nykyisen ely-keskuksen asiakas, ja sain vastauksen, että se on tyypillisimmin yrittäjä, siis suomalainen yrittäjä, joka hakee omalle toiminnalleen lupaa, tai häntä valvotaan, hän hakee rahoitusta omalle toiminnalleen, joten useimmiten, jos tässä uudistuksessa ei onnistuta, niin kuin pahoin pelkään, kärsijänä on suomalainen yrittäjä, elinvoimaisuus ja talouskasvu ja viime kädessä sen kautta kaikkien Suomen kansalaisten hyvinvointi.

Tämän uudistettavan aluehallinnon sisälle ollaan luomassa myös aivan uudenlaista byrokratiaa. Tämä jo keskustelussa esillä ollut, Lupa- ja valvontaviraston yhteyteen perustettava yleisen edun valvontayksikkö, jolle tulisi valitusoikeus viraston omista päätöksistä, on oudoksuttava ratkaisu, emmekä voi sitä kannattaa.

Keskustalle Suomi on tuhansien mahdollisuuksien maa, ja sen takia meidän mielestämme alueiden kehittämistä tulisi tehdä alueiden omista lähtökohdista käsin eikä Helsingissä käskynjaossa annettujen periaatteiden pohjalta. Tästä on kiinni Suomen teollisuuden menestyminen. Tästä on kiinni moni muukin asia. Eli tässä ollaan nyt todellakin isoista asioista päättämässä. Keskustahan on pitkään ajanut kolmiportaista hallintoa, kansanvaltaista kolmiportaista hallintoa, yleiseurooppalaisen mallin mukaisesti. Pidämme sitä valitettavana, että tässä hallituksen esityksessä ei ole lähdetty siltä pohjalta tätä aluehallintoa uudistamaan vaan pidetään tiukasti ohjaket täällä Helsingin kivilinnakkeissa.

Tässähän tosiaan, niin kuin mainitsin, luvituksen sujuvoittaminen on todella hyvä tavoite. Se tulee hallitusohjelmasta. Valitettavasti nämä uudistukset ovat toistaiseksi toteutuneet tällä vaalikaudella kovin hitaanaisesti. No, nyt sitten tähän ollaan luomassa todellakin tätä yleisen edunvalvonnan yksikköä. Todellakaan, niin kuin tässä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja edellä totesi, perustuslaki ei itsessään aseta minkäänäköistä velvollisuutta tällaisen rakenteen luomiseksi, joten kyseessä tässä tapauksessa on puhtaasti hallituksen tekemä poliittinen valinta, että tämä yleisen edunvalvonnan yksikkö nyt sitten tähän Lupa- ja valvontaviraston yhteyteen rakennetaan. Mielestämme tätä ympäristövastuuta ei voida tarkastella erillisenä muusta perusoikeusjärjestelmästä. Elinkeinovapaus, omaisuudensuoja, oikeus hyvään hallintoon ja oikeus turvaan ovat aivan rinnastettavia perusoikeuksia, ja kannamme huolta siitä, toteutuvatko nämä kunnolla. Pidämme mahdollisena, että ne eivät toteudu kunnolla nyt tässä hallituksen valitsemassa sääntelyratkaisussa.

Hyvän hallinnon kannalta on kestäväntöntä, että nyt näihin lupaviraston tekemiin päätöksiin ollaan luomassa itsenäinen viraston sisäinen valitusoikeus. Käytännössä yhden viranhaltijan henkilökohtainen mielipide voisi keskeyttää jo pitkälle edenneitä hankkeita vuosikausiksi. Tämä on mielestäni kestäväntön asiantila. Tässähän ei ole kyse nyt mistään uudistamisesta tämän osalta vaan kokonaan uudenlaisen byrokratian luomisesta tähän ympäristöoikeudelliseen lupajärjestelmään, joka ei juonnu perustuslaista vaan juontuu erilaisista ympäristöpoliittisista tavoitteista, joita ympäristöpolitiikan kentällä tietyt tahot voimakkaasti ajavat, ja nyt se on sitten omaksuttu tässä hallituksen esityksessä. Huomautamme ryhmämme osalta, että jo tähänkin asti esimerkiksi ympäristölupaharkinnassa tämä velvollisuus ympäristövastuusta ja siitä juontuvat yleisen edun vaatimukset on voitu toteuttaa lupaviranomaisissa ihan osana normaalia virkatyötä, esimerkiksi lupaharkintaa. Siksikään tätä rakennetta ei tarvittaisi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

Sinänsä hyvä, että nyt pyritään yhdenmukaistamaan esimerkiksi luvituskäytäntöjä maanlaajuisesti, koska alueiden välillä on ollut aivan liian isoja eroja. Mutta pidän sitä valitettavana tosiasiana, että nyt, kun tähän hallituksen esitykseen ei ole rakennettu mitään jarruja, käytännössä lupakynnys esimerkiksi ympäristöllisissä luvissa tulee varmasti nousemaan, kun nämä yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti. Vaikka tavoite siinä on mielestäni aivan oikea, että valtakunnallisesti näitä rajoja poistetaan ja yhdenmukaistetaan, niin valitettavasti tässä voi tulla niin sanotusti karhu vastaan. Käytännössä nämä monet yleisen edun ratkaisut eivät ole luonteeltaan oikeudellisia, vaan ne sisältävät myös poliittisia tavoitteita ja muita arvostuksia, ja ne tulevat saamaan tässä nyt liian ison roolin.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, mitä sitten tulee tähän yleisen edunvalvonnan yksikön rooliin, niin kuin sanoin alussa, pidän sitä oikeusturvan ja hyvän hallinnon kannalta hyvin ongelmallisena ratkaisuna. Mutta pelkään pahoin, että nyt, kun tällainen rakenne tähän meidän hallintoon luodaan sisälle, on aivan mahdollista, että se omaksuu, se ottaa isomman roolin tulevaisuudessa kuin mikä sille on tarkoitettu. On aivan mahdollista, että sille tulevaisuudessa on ehkä joillakin tahoilla haluja säätää laajempia valitusoikeuksia, esimerkiksi vaikkapa kunnallisten päätösten valvontaa ja niihin ikään kuin veto-oikeutta.

Eli pidän tätä yleisen edunvalvonnan yksikön säätämistä vaarallisena ratkaisuna, ja emme keskustan osalta tähänkään yhdy. Meidän mielestämme luvituksesta ja sujuvasta hallinnosta pitäisi tehdä Suomen kilpailukykytekijä, mutta pahoin pelkään, että se ei tule toteutumaan tämän hallituksen esityksen pohjalta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

17.51 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Mikkonen tässä edellä avasi hyvin tämän ympäristöluvituksen haasteita, jotka tässä uudistuksessa on tärkeää taklata. Ajattelen, että Suomen kilpailukyyn lähtökohdan tulee olla se, että meillä tulevaisuudessakin on korkealaatuinen, ennakoitava ympäristöluvitusta, joka takaa sen, että meillä pysyy ympäristön tila hyvänä ja vedet puhtaina, ja se on se, millä me voidaan tulevaisuudessakin kilpailla.

Kun meillä on nyt vireillä valtavasti vihreän siirtymän hankkeita, niin on entistäkin tärkeämpää se, että paine luvituksen sujuvoittamiseen ei johda ympäristönsuojelun tason heikentymiseen. Tämä on välttämätöntä myös hankkeiden yleisen hyväksyttävyyden kannalta, että huolehditaan siitä, että näiden hankkeiden yhteisvaikutukset myös arvioidaan huolella, eli tehdään se luvitusprosessi huolella, vaikka tämä uudistus mahdollistaa sen sujuvoittamisen.

Jotta ympäristönsuojelun taso voidaan varmistaa, niin tämä riippumaton yleisen edunvalvonnan yksikkö ja sille kuuluva rajaamaton valitusoikeus on juuri ympäristönsuojelun hyvän tason varmistamisen kannalta tässä uudistuksessa hyvin perusteltu ratkaisu, jota myös hallituksen esityksen perusteluissa on perusteltu. Huoli viranomaisten valitusoikeuksien turvaamisesta liittyy myös siihen, että valitusoikeutta rajaamalla sälytetään viranomaisten päätösten laillisuusvalvontaa kansalaisjärjestöille ja kansalaisille, kun yleistä etua valvovat asiantuntijaviranomaiset eivät enää saisi valittaa lainvastaisista päätöksistä. Tämä on aika lyhytnäköinen tie ja myös kohtuutonta niin ympäristön kuin kansalaisten kannalta.

Ajattelen, että on pelkästään viisasta ja vastuullista huolehtia siitä, että meillä on toimiva ympäristövalvontajärjestelmä, ja tässä hallituksen esityksessä se on sinne rakennettu

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

mutta valitettavasti tosiaan sitten näitä valitusoikeuksia rajaten. Mutta sinänsä tämä rakennetässä on hyvin perusteltu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, poissa. — Edustaja Jäntti.

17.53 Aleksi Jäntti kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus on erittäin odotettu, perusteltu ja tervetullut, ja itseäni viehättävät erityisesti tämä yhden luukun malli, tehokkuus ja ennakoitavuus lupaprosesseihin liittyen, nämä tavoitteet tässä esityksessä. Minulla on itselläni kokemusta erityisesti tuolta kunnalliselta tasolta julkisen puolen toimijana, ja voin todeta, että jo kuntatasolla jonkin verran pompotellaan asiakkaita luukkujen välillä, esimerkiksi rakennusvalvonnan ja asemakaavoituksen välillä, ja itse näen sen ongelmallisenä, vaikken siinä tapauksessa asiakkaana ollutkaan vaan nimenomaan siellä ikään kuin luvan myöntäjien tai kieltäjien puolella pöytää.

Omakohista kokemusta sitten tästä aluehallintotason pompottelusta on erääseen vesilupaan liittyen, jossa aluehallintovirasto oli myöntänyt vesiluvan, ja ely sen jälkeen valitti siitä. Tämä valitus menestyi, ja sen jälkeen lähdettiin tämmöiseen ennakkoneuvottelumenettelyyn, jossa lähdettiin yhdessä hakemaan ratkaisua. Kiinnostavaa oli se, että siellä oli tosiaan kolme hakijaa. Itse olin Tampereen kaupungin edustajana muutaman muun henkilön kanssa, ja sitten nämä kaksi viranomaista, luvan myöntäjä ja toisaalta sitten valvova viranomainen, siinä hakivat sitä ratkaisua. Silloin jo pohdin sitä, miksei voisi olla ilman tällaista erillistä virastorajaa myöskin tämä lupien myöntäminen ja oikeiden ratkaisujen pohdiminen, ja tässä siihen ollaan toivottavasti löytämässä hyvä käytäntö.

Tämmöisissä vaikeissa tapauksissa varmasti myös yksityiset tahot mutta myöskin kunnat saattavat törmätä siihen, että vaaditaan selvitystä selvityksen perään, kun ei uskalleta lopulta tehdä sitä ratkaisua tai ongelma on niin monimutkainen, että riittävää asiantuntemusta ei löydy. Itselleni jäi semmoinen tunne, että siinä nämä virastot nokittelivat myöskin toisiaan siitä, kummalta löytyy parempaa asiantuntemusta nimenomaan tähän kyseiseen asiaan liittyen. Ja vaikka mentiin tähän ennakkoneuvottelumenettelyyn, niin sekään ei poistanut luvanhakijalta sitä jännitystä, että mikähän se lopputulema mahtaa olla, koska valvova viranomainen sitten otti muutoksenhakumenettelyssä semmoisia kantoja, vaikei itse ollutkaan valittajana, että pelättiin, että se vaikuttaa sitten siihen tuomioistuimen loppuratkaisuun.

Lämpimästi toivon, että tämä tehokkuus ja nopeus paranevat, mutta täytyy todeta, että tuossa edellä edustaja Honkosen puheenvuoro oli erittäin perusteltu. Hän esitti sellaisia huolia, joita itselläniikin tämän lainsäädännön käytännön soveltamiseen liittyen, nimenomaan siinä, että kun on ajateltu, että valitukset saataisiin pois sillä, että tehdään tällaista yhteistyötä näitten tällä hetkellä erillisten viranomaisten kanssa, niin sitten jatkossa onkin tämmöinen yleisen edun valvonnan yksikkö, joka voi kuitenkin valittaa näistä päätöksistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

17.57 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus kun tuli hallintovaliokunnan pöydälle, niin se oli tosiaan reilu tuhat sivua. Tavoitteena on, kuten täällä moneen kertaan on jo sanottu, sujuvoittaa, tehostaa ja nopeuttaa yhden luukun periaatteella. Ne ovat äärimmäisen hyviä hallinnollisia tavoitteita, kuten lähes kaikissa hallinnon uudistuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

sisä on, mutta kun kyse on näin massiivisesta uudistuksesta, niin väistämättä tulee itsellekin kyllä uhkakuvia siitä, mitenköhän sitten lopulta käy. Toivottavasti hyvin. Pelkästään kokonaisuuden hahmottaminen on äärimmäisen vaikeata, saati se, että ymmärtäisi, mitä yksilö- tai yksikkötasolla tapahtuu. Mutta toki tavoite tässä on se, että päästään nimenomaan sujuvammin eteenpäin, että olisi ennustettavissa, mikä se lopputulos on, ja ennen kaikkea, että nopeus ja aikataulu olisivat paremmat.

No, täällä eduskunnassa on oppinut ainakin yhden asian ja toki virkamiehenäkin ennen eduskuntaa, ja se on se, että Suomi on kyllä valittamisen luvattu maa. Meillä on täällä jokaisessa organisaatiossa valvojan valvojan valvojaa, joista jokainen saa sitten vielä keskenänsä valittaa ristiin, ja sitten ihmetellään, kun investoinnit eivät etene ja Suomi on talousuhdanteessa yksinään täällä Pohjolan perällä ja hyödyt saavat sitten muut maat.

Tämä keskustelu, mitä käytiin liittyen tähän yleisen edun valvontayksikköön, on kyllä äärimmäisen hyvää, edustaja Vestmanille erityinen kiitos siitä perusteellisesta arvioinnista ja työstä, jota perustuslakivaliokunnassa on tehty. Se on kyllä huolestuttavaa, jos tehdään sellaista tulkintaa, että ikään kuin perustuslaki voisi kaventaa eduskunnan harkintavaltaa näissä asioissa. Tämäkin lakiesitys olisi saattanut olla hieman toisenlainen, jos lähtökohdat olisivat olleet näiltä osin erilaisia.

No se vielä, mikä pitää todeta useita valtionhallinnon uudistuksia läpikäyneenä, on se, että en ole erityisen iloinen siitä, että tehdään vielä nykyistäkin suurempia yksiköitä, vaikka se tarkoituksella onkin hyvä. Näissä suurissa yksiköissä monesti niin työntekijäpuolella kuin asiakaskunnassakin yksittäiset henkilöt ja yritykset hukkuvat siihen massaan ja niistä tulee vain numeroita. Ne ikään kuin yksilön tuntemistiedot ja paikallistuntemus monesti näissä saattavat kärsiä. Senkin suhteen pitää kyllä tarkalla korvalla katsoa ja kuunnella, mitä tämä tuo mukanaan, ja puuttua sitten niihin ongelmiin välittömästi, jos niitä ilmenee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

17.59 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! [Puhemies ryhtyy johtamaan puhetta] Ja herra puhemies myös! Hieman hengästyttää. Kiitoksia edustaja Lehtiselle, että käytitte puheenvuoron. Huomasin, että täällä on tämä tärkeä uudistus, aluehallinto-uudistus, käsittelyssä. Kiitoksia edustaja Lehtiselle vielä, että käytitte puheenvuoron, niin että pääsen itsekin pitämään puheenvuoron tästä tärkeästä aiheesta.

Tosiaan, aluekehittämisen näkökulmasta valtion aluehallinnon uudistus, niin kuin tässä puheenvuorossa on tullut esille, on kyllä hyvin merkittävä. No, isossa kuvassa kysymys ei ole valtion aluehallintoviraston uusista nimistä ja toimipaikoista sijainteineen, vaan kysymys on siitä, kuinka Suomen alueita kehitetään jatkossa. Tämän kokoomuksen ja perussuomalaisen johtaman hallituksen käsitystä tästä alueitten kehittämisestä voidaan pitää hieman outona ja ehkä jopa vähän vahingollisena. Hallituspuolueet ovat tehneet tämmöisestä keskittämisen ideologiasta, suurimmista alueista ja keskushallinnon vahvistavasta otteesta alueisiin, tämmöisen hyveen, vaikka esimerkiksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja lähtee paikallisesta harkinta- ja päätösvallasta, jota mikään muu viranomainen ei lähtökohtaisesti saa heikentää tai rajoittaa.

No, tämä Orpon hallitus on ajamassa Suomen aluekehitystä sellaiseen suuntaan, jossa valtion nykymuotoinen aluehallinto häviäisi pikkuhiljaa valtakunnallisiin viranomaisiin, joilla ei olisi alueellista toimivaltaa. Näin on tapahtumassa jo lupa- ja valvonta-asioissa, kun ne keskitetään yhdelle valtakunnalliselle virastolle, jonka päätoimipaikka on Tampe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2025 vp

reella, [Aleksi Jäntti: Hyvä!] ja sieltä perustettava uusi yleisen edun valvontayksikkö sitten määrittää ja linjaa muun muassa yleistä etua koko Suomelle ihan Hangosta Nuorgamiin saakka.

Herra puhemies! Toisin kuin hallitukselle, Suomen Keskustalle Suomi on alueitten näkökulmasta maakuntien mahdollisuuksien maa. Mitään osaa Suomesta ei ole varaa jättää reservaatiksi eikä oman onnensa nojaan, kuten hallitus on tällä esityksellä nyt tekemässä. Kotimaisten uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäminen ja biotalous laajemmin, matkailu, kaivannaisteollisuus, puhdas ruoka ja vesi, turvallinen elinympäristö, hyvinvointi sekä tietotekniikan soveltaminen ovat lupaavimpia aloja luoda Suomeen uusia työpaikkoja. Ja näillä maailman isojen ongelmien ratkaisemiseen nojaavilla, Suomen luontaisiin vahvuuksiin tukeutuvilla ja huippuosaamiseen perustuvilla aloilla on mahdollisuuksia pysyviin työpaikkoihin, joita kansainvälinen kilpailu ei maastamme pois vie. Näitä työpaikkoja tehdään ja niitä synnytetään tuonne maakuntiin.

Keskusta haluaa, että julkinen hallinto on kansalaisten palvelemista varten. On pyrittävä siihen, että päätökset tehdään kansanvaltaisesti mahdollisimman lähellä ihmistä, varsinkin silloin, kun kysymys on ihmisille tärkeistä sote-palveluista, alueiden kehittämisestä, alueiden elinvoimasta ja ennen kaikkea turvallisuudesta. Nykyinenkään valtion aluehallinnon rakenne ei ota huomioon riittävästi maakuntien erilaisuutta ja niiden vahvuuksia. Vielä vähemmän se tekisi sitä jatkossa, kun tällä esityksellä lakkautettavat 15 ely-alueetta supistettaisiin kymmeneen elinvoimakeskusalueeseen ja useampi maakunta alistettaisiin reuna-alueeksi ilman päätoimipaikkaa.

Puhemies! Oma maakuntani Kainuu sulautetaan yhteen Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa. Tulee yhteinen elinvoima-alue, ja elinvoima-alueen päätoimipaikka on Oulussa. Meille tulee sivukonttori sinne Kainuuseen Kajaanin kaupunkiin. Tässä keskustelun aikana on käyty myös keskustelua rahoituksista — puhun aluekehittämisrahoista maaseudun kehittämisen näkökulmasta. No, meillä tähänastisesti maaseudun kehittämisrahat ovat olleet Kainuun ely-keskuksen alaisuudessa. Jatkossa nämä tulevat olemaan yhdessä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kanssa, eliikkä päätoimipaikasta Oulusta sitten lähdetään käymään keskustelua siitä, miten sitä maaseutua kehitetään. No, aikaisemmin tähänastisesti, kun ne on korvamerkitty Kainuun ely-keskukselle, Kainuun ely on pystynyt katsomaan alueellista näkökulmaa. Toivon, että tämä alueellinen näkökulma sitten otetaan huomioon, kun elinvoimakeskus tulee yhdessä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa. Tästä kiitoksia edustaja Lehtiselle, kun toitte omassa puheenvuorossanne esille nämä suuret yksiköt. Minun mielestäni pitäisi lähteä siitä, että se pienikin voi olla toimiva ja ketterä, ja siitä näkökulmasta katsottuna ennemmin kannatan hajautettua kansanvaltaa ja hallintoa kuin sitä, että näitä hallinnollisia muotoja keskitetään näinkin kovalla kädellä.

Puhemies! Hengästykseni on loppunut, kun sain pitää tämän puheenvuoron, ja jäämme sitten odottamaan asian toista käsittelyä. Suurella innolla odotan sitten sitä keskustelua. Keskusta on jättänyt tähän mietintöön eriävän mielipiteen, ja sen pohjalta sitten toisessa keskustelussa käydään laajemmin tätä keskustelua.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.